

Nr. 28
(1194)

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2016 m. liepos 29 d. *

Susitikime „Su Lietuva širdy“

Artėja didžioji metų šventė – Lietuvos politinių kalinių, tremtinių ir Laisvės kovų dalyvių saskrydis „Su Lietuva širdy“, šiemet jau 26-asis. Kaip visada, jis vyks Ariogaloje, Dubysos slėnyje.

Jau tapo tradicija, jog saskrydis vyksta dvi dienas. Šiemet – rugpjūčio 5–6 dienomis. Pirmoji – Jaunimo diena, antroji – Susitikimų. Jaunimo dienoje gausiai dalyvauja LŠS jaunieji šauliai, kurie Dubysos slėnyje stovyklaus jau nuo liepos 31-osios. Jie aktyviai padeda atlikti parengiamuosius saskrydžio darbus. Rugpjūčio 5-osios vakare jiems rengiama kultūrinė-edukacinė programa. Šiemet jaunimas galės pabendrauti su buvusiais tremtiniais, politiniais kaliniais, partizanais; išklaustyt rekonstruktorių klubo „Partizanas“ paskaitą bei pažiūrėti filmą.

Antrąjį – Susitikimų dieną – rugpjūčio 6-ąją – nuo 9 valandos ryto saskrydžio dalyviai – Lietuvos tremtiniai, politiniai kaliniai ir Laisvės kovų dalyviai – rikiuosis prie bažnyčios ir 10 valandą eisena pajudės į Dubysos slėnį. Ispūdingas nusileidimas nuo kalno, pakelės, papuoštos stendais ir plakatais, nuotraukomis, menančiomis nelengvus tremties ir kovų metus. Prie stadiono vartų kiekvieną delegaciją pasitiks ir sveikins šventės vedėjai. Apejė garbės ratą dalyviai perduos vėliavas jauniems Ariogaloje šauliams. Vyks vėliavų pagerbimo ir saskrydžio vėliavų pakėlimo ceremonija. Bus keliamos Lietuvos, Latvijos ir Estijos vėliavos, simboliuojančios mūsų tautų vienybę ir kovą už laisvę brolybę.

11 valandą visi melsimės šv. Mišiose, kurias aukos arkivyskupai Sigitas Tamkevičius ir Lioginas Virbalas. Po Mišių visad būna be galio daug norinčių priimti šv. Komuniją, todėl ceremonija šiek tiek užtrunka.

Baigiantis Mišioms į Dubysos slėnį nusileis bėgikai, nešantys saskrydžio ugnį. Ugnies nešimo tradicija gimė 1998 metais, patiko ir tapo tradicija. Mename, kai čia atkeliaudavo ugneles iš visų partizaninės kovos apygardų, kur bėgikus skaičiuodavome šimtais, kai bėgikai įveikdavo 100 kilometrų ir daugiau, bėgdavo keletą dienų... Ugnį daug metų neša buvę tremtiniai Petras Sventickas, Alvydas Semaška ir jo gausi šeimyna, taip pat bėgikai iš Kauno, Prienų ir kitų Lietuvos vietų. Saskrydžio ugnies nešėjai, ižiebė fakelą prie amžiniosios ugnies aukuro Kauno Vytauto Didžiojo muziejaus sodelio, 12 valandą ją perduos saskrydžio organizatoriams ir bus ižiebtas didysis šventės aukuras. Šventę pradės LPKTS pirmininkas Gvidas Rutkauskas, skambės Prezidentės Dalios Grybauskaitės sveikinimas. Nuaidės Lietuvos kariuomenės Garbės sargy-

bos kuopos karių salės už Lietuvos politinius kalinius ir partizanus, už visus Lietuvos tremtinius ir Laisvės kovotojus, už Tėvynę Lietuvą.

Jungtinio tremtinių choro koncerto metu skambės pačios gražiausios tremtinių dainos. Atsižvelgiant į dalyvių amžių ir jėgas, pasirinkta nedaug, bet tikrai gražių kūrinių.

Pagarbą Lietuvos laisvės kovotojams ir tremtiniam savo sveikinimais išreikš Vyriausybės atstovai, Seimo nariai, svečiai iš Latvijos, Estijos. Mūsų šaunus jaunimas, „Misija Sibiras“ grupės dalyviai ne tik sveikins saskrydžio dalyvius, bet ir parodys ekspedicijoje sukurtą filmą, pakvies pokalbiui palapinėje už stadiono ribų.

Šventinė popietė padainuoti ir pašokti pakvies skrabalininkas Regimantas Šilinskas, dainininkas Edmundas Kučinskas, tautinių šokių ansamblis „Vaiva“.

Saskrydis vyks trijose erdvėse: stadione ir dar dviejose už stadiono ribų.

Didžiojoje palapinėje netoli šventi-

nio aukuro 12.30 valandą bus rodomas

filmas „Žaibas – Dzūkijos legenda,

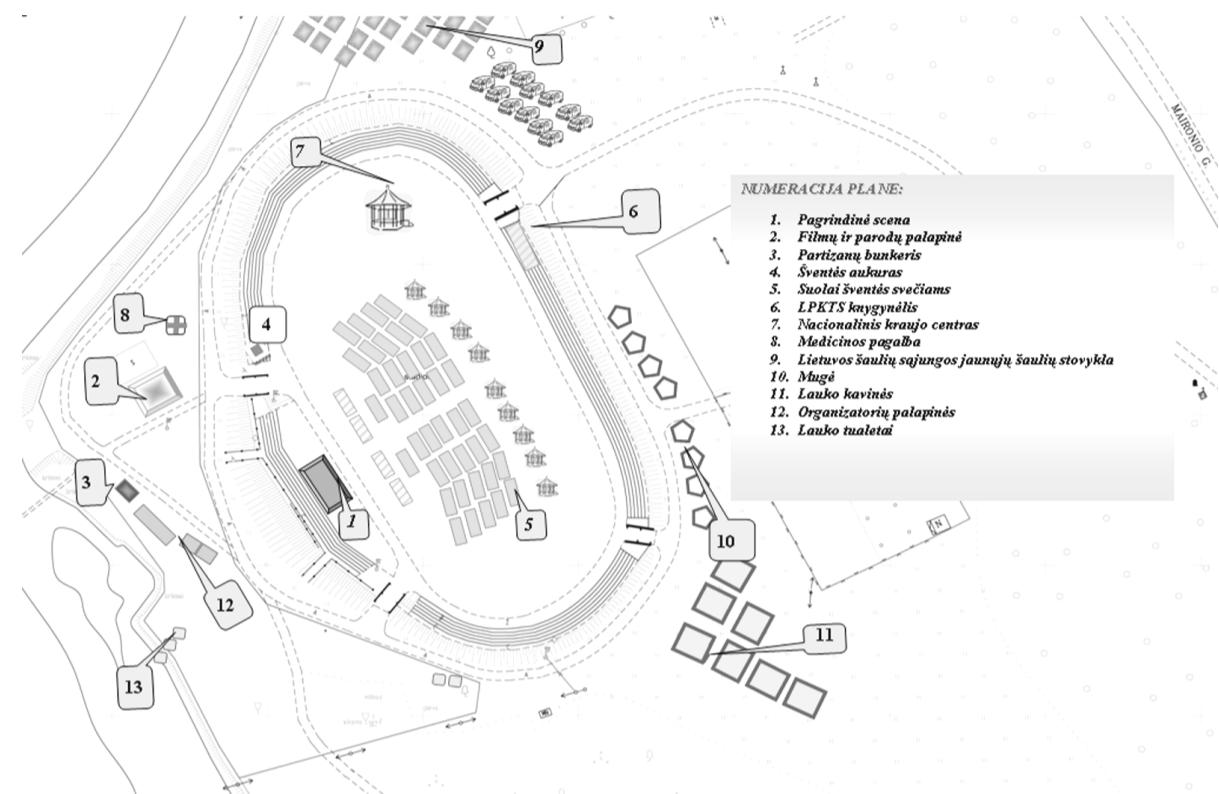
14 valandą – parodos „Tremties vaikai“ atidarymas, 14.15 valandą – filmas „Choras“, 14.30 valandą – filmas „Misija Sibiras‘15: keturiolika nežinios dienų arba kaip mes gérēme kavą su bobute“ ir diskusija su ekspedicijos dalyviais, 16 valandą – filmas „Su Lietuva širdy gyvename“.

Partizanų bunkeryje – 13 valandą

pokalbiai apie partizanų ginkluotę ir jos demonstravimas. 14 valandą – pokalbiai apie partizanų aprangą, rekonstruktorių atradimai, apžiūra. 15 valandą – pokalbiai apie partizanų spaudą, apžvalga, skaitymai.

Saskrydis baigsis 17 valandą, įteikus padėkas organizatoriams, pagalbininkams, partizanų bunkerio dalyviams, ir žinoma, nuleidus vėliavas.

Vilius KAMINSKAS

Ariogaloje, Dubysos slėnyje

Rugpjūčio 6 d., šeštadienį

SU LIETUVA ŠIRDY

Lietuvos tremtiniai, politinių kalinių ir Laisvės kovų dalyvių saskrydis

PROGRAMA:

Dubysos slėnyje

- 10 val. Šventinė eisena į Dubysos slėnį
- 11 val. Šv. Mišios
- 12 val. Saskrydžio atidarymas
- 12.30 val. Jungtinio tremtinių choro koncertas
- 13.30 val. Svečių sveikinimai
- 14 val. Šventinė popietė: dainuoja Edmundas Kučinskas, groja Regimantas Šilinskas, šventės dalyvius šokdina tautinių šokių ansamblis „Vaiva“
- 17 val. Šventės uždarymas

Filmų ir parodų palapinėje

- 12.30 val. Filmas „Žaibas – Dzūkijos legenda“. Pokalbis su filmo kūrėjais
- 14 val. Parodos „Tremties vaikai“ atidarymas
- 14.15 val. Filmas „Choras“
- 14.30 val. Filmas „Misija Sibiras‘15: keturiolika nežinomybės dienų arba kaip mes gérēme kavą su bobute“ ir diskusija su „Misija Sibiras“ dalyviais
- 16 val. Filmas „Su Lietuva širdy gyvename“

Partizanų bunkeryje (ant Dubysos kranto)

- 13 val. Pokalbiai apie partizanų ginkluotę. Istorikų įžvalgos, demonstravimas
- 14 val. Pokalbiai apie partizanų aprangą. Rekonstruktorių atradimai, apžiūra
- 15 val. Pokalbiai apie partizanų spaudą. Apžvalga, skaitymai

ORGANIZATORIUS

VYKYDŽIOS

PARTNERIAI

RĖMĖJAI

Kai partijos dėl reitingų kariauja, Seimas brakonieriauja

Kai tokie paukštyčiai – kurtiniai – renegasi tuoktis, jie taip burbuliuoja, kad negirdi šūvių, kai čia pat brakonieriaujantis medžiojotas pyškina jų nuotakas.

Labai panašų reiškinį stebime Seime, Vyriausybėje, teismuose, vietos savivaldybėse bei iems atskaitingose institucijose, kai partijos pradeda rengtis rinkimams. O jau audringų rinkimų kampanijų metu, nelygu vagys per ilgas šventines dienas, brakonieriai, savi ir išsvetur, paniekinę visus įstatymus, gali pačią valstybę iš panosės pagrobtį.

Reikia pastebėti, kad ir visuomenė ne savo valia įtraukiama ne tik į paukštyčių burbuliavimo klausymą, bet ir į patį burbuliavimą. Antai, dar rinkimų kampanijai neprasidejus, po Lietuvą jau keliauja piršliai melagiai ir kviesliai, o per jų apžavus ir visuomenė nebeatkreipia dėmesio nei kraustomas savo kišenes (dažniausiai per skubotai priimamus įstatymus), nei kitas tykančias grėsmes, nebesitelkia priešintis – mitinguoti, piketuoti.

Štai Lietuvojevardų ir pavardžių rašyba nelietuviškais rašmenimis dar neįteisinta, o teismai jau priiminėja sprendimus, leidžiančius dokumentuose rašyti pavardę su raide „w“. Tokį akibrokštą pateikė Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjas Gintaras Seikalis, prieš septynetą metų sugebėjęs savo nutartyje

Seimo narius išvadinti marginalais ir suslygintis „mambu-jambu“ genties čiabuviais. Ir ką? Seimas, tarsi susitaikęsu teisėjo nustatyti „mambu-jambu“ statusu, tyli ir tebesimurko dėl asmenvardžių rašymo dokumentuose tvarkos projekto. Šiuo atveju įžvelgiamas ir interesų konfliktas, kai būtent tokį asmenvardžių grafinės formos dokumentuose projektą spaudžia priimti dėl šeimininkų ryšių suinteresuoti parlamentarai: vienais iš iniciatorių turi kitatautę žmoną, kitas – už kitataucio ištekėjusią dukrelę, trečia ir pati ne lietuvė, taigi, jai naturaliai nerūpi derama valstybinės kalbos apsauga nuo korozijos. Ar asmeniškai suinteresuotieji neturėtų apskritai pasitraukti nuo šio klausimo kėlimo, svarstymo, sprendimo, ypač – nuo balansavimo – per tiek ilgai trukusį įstatymo vilkinimą taip ir neįgirdome Seimo etikos sargų nuomonės.

Seimas skubotai, be didelių diskusijų su visuomeninėmis organizacijomis (tokiems „niekučiams“ nebéra laiko?!), tik tarp savų nuspindės priėmė Darbo kodekso ir Pagalbinio apvaisinimo įstatymus. Ne paslaptis, kad abu šie įstatymai siejami su konkretių verslo grupių interesais: Darbo kodekso – su Darbdavių konfederacijos, Pagalbinio apvaisinimo įstatymas – su medikų, kuriems nevaisingumas seniai tapo gei-

džiamu verslu. Prezidentė abu įstatymus vetavo, tačiau, jei pirmąjį dėl ydingos esmės, tai antrajį, regis, tik dėl kosmetikos, nes žmogaus embrionų naikinimo įteisinimui nepriestaravo.

Kad Lietuvos pasienyje statomai Astravo atominei elektrinei yra parinkta Vilniui pavojinga vieta, kad ji, kaip rodo incidentai statyboje, bus nesaugi, kad vos tik prabilus apie tokiajā statybą Seimas privalėjo tuo pat įstatymu įtvirtinti nuostatą, jog Lietuva nepirks joje pagamintos elektros bei neleis eksportui naudoti savo infrastruktūros, – visuomenė visa tai be eksperčių pagalbos matė ir savo nerimą reiškė, tačiau Seimas visuomenės nuomonės neįgirdo. Prisireikė dešimčių tūkstančių piliečių parašų, kad Seimas priartų piliečių iniciatyvai nuostatą įtvirtinti įstatymu, arba imtu si ją tobulinti. Beveik 65 tūkstančiai parašų jau surinkti, jie keliaus į Vyriausiąją rinkimų komisiją, pastaroji per 15 dienų turės patikrinti, ar parašai atitinka įstatymuose keliamus reikalavimus, potokaliaus į Seimą, šis spręs, priimti iniciatyvą, ar tobulinti, tuomet įstatymas keliaus į komitetą, ten bus svarstomas, iš šio vėl grįš į plenarinį posėdį, kuriam Seimas turės galutinai apsispręsti, ar paklusti žmonių valiai. Tikra išrinktųjų ir prisiekusiųjų pasityčiojimo iš vi-

suomenės epopėja, kurios padariniai gali išryškėti, kai Nerimi atitekės radioaktyvus vandenėlis arba mūsų sostinę uždengs černobyliškas debesėlis.

Tvarkydamas mūsų valstybės viadus reikalus Seimas tiesiog savivaliauja ir be tarimosi su visuomenė vienbalbiai priiminėja viską, ką pasiūlo Europos Parlamentas, nors tie siūlymai pazeidžia ar riboja piliečių teises. Antai vienbalsiai patvirtinta galioti Lietuvoje „laikinal“ laisvę aprıbojanti Europos Parlamento direktyva 2006/24/EC, stumiamas biometrinis pasas su elektroiniu lustu, privilomas bankinės sąskaitos įvedimas, bankinio indėlio pašlapties panaikinimas, telefoninių pokalbių pasiklausymo ir privačios korespondencijos skaitymo legalizavimas. Juk tai – nelegali medžioklė – brakonieravimas valstybės vardu.

Visuomenėi jau dabar metas įsišaukti, įsižiūrėti koks kandidatas į valdžias kokia morale savo veikloje vadovavosi, ar, keldamas ranką už visuomenėi žalingą įstatymą, priesaikos nelaužė, ar tik tūnojo, ar ir veikė, ką nuveikė, kokius darbus yra padarės, ar lojalus valstybei, ar tik savo ir grupės draugų piniginėms. Rinkimai netruks ateiti, į juos reikės eiti apsisprendus, atmetus Seimo brakonierius.

Algimantas ZOLUBAS

Valstybės dienos minėjimą Kaune organizavo buvę tremtiniai ir kiti visuomenininkai

Mindaugas Lietuvos karaliumi buvo vainikuotas 1253 metų liepos 6 dieną. Karūnavimas užbaigė valstybės sukūrimą, Lietuvą pripažino to meto pasaulis.

Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė teigė kad dviejose žodžiuose „Lietuvos valstybė“ telpa visa mūsų šalies istorija ir dabartis. Tai, kas atkovota, atkurta ir toliau kuriama, kas artima ir brangus, kas šią dieną – Liepos 6-ąjį – mus sutelkia ir vienija. Juk valstybė – tai ne vien svienytos žemės, tai ir bendros valstybės kūrimo idėjos svienytis žmonės...

Deja, šių metų Liepos 6-ąjį Kauno miesto savivaldybė neorganizavo Valstybės dienos šventęs.

Po šv. Mišių Šv. Arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčioje šventinis minėjimas įvyko Kauno Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje. Bet buvo kitoks, nei įprastai. Šventiniam renginyje nedalyvavo miesto atstovai, negrojo Karinių oro pajėgų orkestras, nebuvo „Tautišką giesmę“ užvesdavusio ansamblis, neaidėjo istorinių pabūklų salvės. Minėjimą organizavo nevyriausybinės organizacijos: Lietuvos Sąjūdžio Kauno skyrius, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajungos Kauno filialas, Lietuvos šaulių sajungos Vytauto Didžiojo antroji rinktinė ir kitos. Minėjimą pravedė Vilius Kaminskas.

Dalyvavo LR Seimo nariai: prof. Vida Marija Čigrijienė, prof. Arimantas Dumčius, TS-LKD PKTF pirmininkė Vinčė Vaidevutė Margevičienė, Rytas Kupčinskas, Kazys

Starkevičius, buvęs miesto meras Andrius Kupčinskas, Lietuvos Sąjūdžio pirmininkas Raimondas Kaminskas. Gausiai dalyvavo LPKTS Kauno filialo nariai, šauliai, LPKS, LPKTB nariai ir Kauno miesto gyventojai.

Kalbėjo LR Seimo nariai prof. A. Dumčius, V. V. Margevičienė, J. Starkevičius, LPKTS Kauno filialo valdybos pirmininkas Juozas Savickas, buvęs miesto meras A. Kupčinskas, Kauno Sąjūdžio pirmininkas R. Kaminskas. Jie kvietė karūnuoti Lietuvą savo darbais, būti aktyviais, toliaregiškais, istorinę atmintį puoselėjančiais valstybės piliečiais, nes turime išties seną ir garbingą istoriją.

Buvo padėta gėlių prie Nežinomo kario kapo ir Laisvės paminklo. Pasibaigus minėjimui dalyviai apsilankė Vytauto Didžiojo karo muziejuje, o vakare valstybės dienos šventė tėsėsi Kauno pilyje, tradiciniame festivalyje „Operetė Kauno pilyje“. 21 valandą renginio dalyviai ir žiūrovai įsiungė į tarptautinę akciją „Tautiška giesmė aplink pasaulį“ – visi kartu giedojo Lietuvos himną.

Jūratė ANTULEVIČIENĖ
Marytės Draugelienės nuotraukos

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.
Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117.

Kaina: 1 mėn. – 2,40, 3 mėn. – 7,19 Eur.

Įvykiai, komentarai

Žmogiškasis faktorius

Letingą vasarą ir mintys liūdnokos... Yra toks posakis: žuvis ieško kurgiliau, žmogus – kur geriau. Logiška ir aišku. Bet man nepatinka, kai žmogus tampa žuvimi – šaltakrauju, bedvasiu gyviu. Kita vertus, tik žmogiškuoju faktoriu galima paažinti daugelį mūsų kasdienybės dalykų, kurie, atrodytų, niekaip nesusiję su politika, bet galiuose padaro jai didžiausią įtaką. Tarkime, daug kam nepatinka šiandieninė situacija Lietuvoje. Tik ir girdi – valdžia sugedusi iki pašaknų, joje vie- ni vagys, Europos Sąjunga – didžiausias blogis, prie ruso buvo geriau... Ir net nedrįsk ginčytis! Aš ir nesiginciju, tik patariu pasižūrėti į veidrodį. Valdžią renkame mes patys (ačiū Dievui), tad, kaip sakoma, kiekviena tauta turi tokį vadą, kokio verta. Kas dėl vagių, tai... man malkas iš miško nuolat vagia ne seniūnas, ne meras, ne ministras, bet „eilinis“ kaimo žmogus, beje, mēgstantis keikti valdžią. Na, o ką „prie ruso“ vietoje tualetinio popieriaus ar higieninių paketu naudojo žmonės, aš patylėsiu... Beje, pastebėjau, kad taip gerai, kaip dabar, Lietuvoje žmonės niekada negyveno – tie, kas sovietmečiu per karves, kiaules ir

vištasis nematė dienos šviesos, šiandien vedžiojasi veislinius šuniukus ir perka jiems brangų užsienietišką pašarą (mat „bet ko mano pupuliukus needa“). Ir kieme pro nuosavus automobilius nebepraeina.

Negali sakyti, kad visuomet taip buvo – atkūrus nepriklausomybę būta daug pasiaukojimo, nesavanaudiškumo. Bet... kol vieni aukojos, kiti dairėsi, ką čia „prichvatizavus“. Deja, šiandien nelengva atsakyti, kiek tokį prichvatizatorių tapo „elitu“, sutekdami pretekstą kalbėti, kad „vi- si jie vagys“.

Pamenate, kaip prieš porą metų, prieš pat euro įvedimą, buvo kalbama apie pasižadėjimą nekelti kainų? Ką matome šiandien? Ogi tai, kas kainavo litą, šiandien kainuoja eurą. Tik ši kartą nedrįščiau kaltinti elitą, kad tai jis pakelė kainas. Kirba mintis, kad čia neapsieita be tų, kurie reikalavo keisti litą santykiu „vienas prie vieno“. Ir pakėtė – pirmiausia pamatėme, kad miestelių ir kaimų aikštėse pardavinėjami dėvėti drabužiai pabrango 3,45 kartą, už česnako galvutę, kainavusią litą, dabar prašo euro... Tik kainos prekybos centruose dar balansavo ant

padoromo ribos, matyt, laikytasi įspareigojimų. Deja, neilgai. Sako, atlyginimai irgi buvo keliami, tai nėra ko burbėti, kad kainos pakilo. Netiesa – tiek, kiek pakilo prekių, paslaugų ir kitos kainos, atlyginimai tikrai nepakilo. Bet ir tai dar ne viskas – mūsų verslininkai, padedami „pačiu jautriausiu paprastam žmogui“ socialdemokratų, daro viską, kad į Lietuvą galėtų atsivežti pigios darbo jėgos iš užsienio. Tuo, beje, jie teisina būtinybę įsileisti į šalį nelegalus migrantus, tarsi šie dirbs „uz minimumą“.

Kitaip sakant, reikia suprasti, kad atvažiuos vergai, kurie dirbs už duoną ir stogą. Nežinau, kokios košės esama tokų verslininkų galvose, bet kad vergų darbas yra beviltiškas, jau ne karta įrodė istorija. Puikus pavyzdys būtų JAV – po vergovės panaikinimo šalis šovė į viršų, per porą šimtmečių pasiekė tokį lygi, kad gerai gyveno didesnė gyventojų dalis (vadinamoji vidurinioji klasė), kol... verslo magnatai, ieškodami, kur galima gaminti pigiau, iškėlė gamybą į trečiasias šalis. Šiandien Amerikoje auga protestai prieš socialinės atskirties didėjimą, o vidurinioji klasė sparčiai ritasi žemyn. Bet mūsų

verslininkams tai turbūt nė motais. Svarbiausia – pigi darbo jėga. Arba, kaip sako socialdemokratai (kažoks šmaikštuolis juos pavadino „sysialdemokratais“), svarbiausia – žmogus!

Kalbuosi su kraštiečiu, grįžusiu į Lietuvą iš Anglijos. Kaip jis vertina briūtų sprendimą pasitraukti iš ES? Nelaibai gerai, atsako, gali iškilti sunkumų ir mūsų tautiečiams, dirbantiems Didžiojoje Britanijoje. Bet, paaškina, kad anglai teisingai pasielgė, nes nuo pabégelių ir imigrantų jau ramybės nėra – o jei dar bus galima ukrainiečiams atvažiuoti, tai išvis... Ak, štai kur šuo pakastas – ukrainiečiai! Ką gali pasakyti apie tokio kraštiečio smegenis, jei jose sukasi mintys, kurias generuoja Kremliaus propaganda? (Juk ir nyderlandų referendumo šalininkai kartojo argumentus, išgirstus iš Kremliaus propagandinių šaltinių.) Juokingiausia, kad jis pats britų akimis ir yra tas „rytu europietis“, nuo kurio norima atsiriboti. O liūdna tai, kad jam to neįrodysi.

Daug ką galima paažinti žmogiškuoju faktoriu – tiek verslininkų, tiek valdžios, tiek ir eilinių piliečių sprendimus. Tačiau ne visada galima juos pateisinti.

Rusijos interesai – nuo Vladivostoko iki Dublino

Pamenu interviu, kurį Lietuvos radijui davė Lietuvos Respublikos nepaprastasis ir igaliotasis ambasadorius Ukrainoje Petras Vaitiekūnas iš karto po to, kai Rusija užgrobė Krymą. Tokio liūdno žmogaus neteko girdėti – nors buvo kalbama apie politinius įvykius, buvo aišku, kad ambasadorius sukrėstas iki širdies gelmių. Atrodytų, politikoje negali būti emocijų – tik šaltas išskaičiavimas, tačiau ši-kart buvo akivaizdu, kad įvyko kažkas tokio, kas verčia reaguoti ne politikui būdinga nejautrumo maniera, bet atviri žmogišku nuoširdumu. O įvyko štai kas – pasak P. Vaitiekūno, Rusija sugriovė tvarką, palaikiusi taiką Europoje ištisus septynis dešimtmečius. Tai reiškia, kad karo tikimybė išau-

go šimtu procentų. Jei kas dar netikėjo ambasadoriaus žodžiais, tas netrukko įsitikinti, kai Rusijos separatistai užėmė rytinę Ukrainą. Rytų Ukraina – Europa, ir ten šiandien vyksta karas, žūva žmonės.

Bet dar svarbiau suvokti, kad Rusija, vedama vienvaldžio Putino ir FSB klano, nesustos Ukrainoje. Taikos palaikymo tvarkos sugriovimas nebuvo vienkartinis, savatikslis veiksmas. Tai tik pradžia tolimesniems veiksmams. Juk Putinas oficialiai pareiškė, kad jo netenkina dabartinė „vienpolė“ politinė pasaulio situacija, kurioje vyrauja amerikiečiai, kad Rusija yra tokio pat lygio, kaip ir JAV, žaidėja, tad jokie tarptautiniai sprendimai negali būti priimami be Rusijos žinių, neatsižvel-

giant į jos interesus. O tie interesai – nuo Vladivostoko iki Dublino... Ne kintus interesus matome ir Sirijoje.

Keista, kad ne tik pas mus, bet ir Vakaruose pilna žmonių, nesuvokiančių šios elementarios realybės: Rusija nesustos Ukrainoje. Kaip nesustojo Čečenijoje, Gruzijoje, Sirijoje. Juk ne tam jি išsprėtai taikos pamatus Europai iš po kojų, kad pasitenkintų Krymu (galų gale jis Rusijai reikalingas kaip varai į Viduržemio jūrą) ar Donbasu.

Štai kodėl negali nedžiuginti per paskutinį NATO viršunių susitikimą Varšuvoje priimtas sprendimas dislokuoti Baltijos šalyse papildomas Aljanso pajėgas, surengti daug daugiau įvairaus pobūdžio pratybų. Žinoma, į šiuos planus Putinas atsakė grasinimais dar

labiau padidinti karių ir ginkluotės skaičių Kaliningrado srityje, kur jau ir taip turi sukaupęs dešimt kartų didesnes pajėgas. Bet, kaip žinoma, tik puolimui stengiamasi sukaupti už prieš gerokai didesnes pajėgas, o gintis galima ir su mažesnėmis – tai elementari karo meno teorija ir praktika. Tai kasčia agresorius?

Bet vis tiek atsiranda burbančių, neva, nereikia Rusijos erzinti, provokuoti. Na, taip – jei mūsų būstų duryse nebūtų užraktų ir skląsti, tai jokie vagys nesusigundytų gviešintis mūsų gero, tiesė? Odabar, žinote, provokuoja juos išsilaužti.

Sakykite, ką norite, bet man nekyla abejonių, kieno pusėje stovi tokie „skeptikai“.

Jie niekur nedingo

Per televiziją rodo dokumentinį filmą apie Sausio 13-ąją. Savaime suprantama, didelė filmo dalis skirta tuometiniams Lietuvos vadovui Vytautui Landsbergiui, sunkiausiu metu tvirtai stovėjusiam savo pareigose. Nežinau, po kiek laiko istorijoje, bet pasaulis vėl išgirdo apie Lietuvą – mažą, mažai kam žinomą, mažai reikšmės tarptautiniuose įvykiuose iki tol turėjusi šalį, išdrūsusią sukilti prieš okupantą – milžinišką Sovietų sąjungą, kurios bijojo visas pasaulis. Tai buvo pati geriausia V. Landsbergio šachmatų partija, pasibaigusi Sovietų sąjungos matu. Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas 1990 metais neatsiejamas nuo šio žmogaus, kuris kategoriskai suko laisvés keliu, taip parodydamas silpnadvasiškumo, prisitaikeliškumo menkystę, parodė,

kaip žema yra susitaikyti su vergo padėtimi. Didžioji tautos dalis nuėjo kartu su juo, bet buvo ir tokį, kurie iš pykčio griežė dantimis arba tyliai kiutojo ir, vadovaudamiesi principu „padék, Dieve, bėgančiam – padék, Dieve, vejančiam“, lauké, kuo viskas pasibaigs.

Taigi žiūrėjau ir galvojau – o kiek dabar sėdinčių prieš televizorių vos išveria neapspjovę ekrano? Jei ne prabangus plačiaekranis, tai, ko gero, ir nesusilaikytų... Kodėl tiek nepapykantos? Kodėl nuolat girdime pagiežingus žodžius apie Lietuvos nepriklausomybę, jos vadovus, Lietuvos narystę Europos Sąjungoje, NATO? Manau, atsakymas paprastas – tai komunistinės ideologijos pažeistos žmogiškosios prigimties išraiška. Kažkada galvojome, kad turės pasi-

keisti kelios kartos, kad pasikeistų sovietinis mentalitas, deja, tenka įsitikinti, jog tas „homo sovieticus“ (kažkas labai vykusiai įvardijo „sovietžmogio“ pasaulėžiūrą) mąstymas yra paveldimas.

Lietuvos nepriklausomybė daug kam reiškė privilegijų pabaigą, palyginti saugios šliužo pozicijos galą, parazitiško gyvenimo kitų sąskaita netekšt. O gal dar slėgė ir nežinomybė – ar neteks atsakyti už nusikaltimus prieš savo tau-tą? Bet... kaip kažkada nepastebimai susilieta su sovietine okupantu primesta sistema, taip ir dabar šie „buvusieji“ mutavo į nepriklausomybę, išsaugodami, jei ne išskirtinę padėtį visuomenėje, tai bent materialinę gerovę ir įtaką. Tiesą sakant, turime įdomų žmonijos istorijos atvejų – okupacijos legitimizavimą (iteisinimą), kai okupuotos šalies

gyventojų dalis, iš pradžių tik kolaboravusi su okupantu, pati tampa okupantu ir engia savo šalį, kol galiausiai ima atrodyti, kad jokios okupacijos nebūta... (Galbūt aš klystu, bet manau, kad analogiškai minti išdėstė Nerija Putinaite knygoje „Nugenėta pušis. Ateizmas kaip asmeninis apsisprendimas tarybų Lietuvoje“).

Kur dabar šie žmonės? Atsakymas – tai jie balsavo Seime prieš rezoliuciją, kuria Lietuvos komunistų partija būtų pasmerkta kaip Lietuvos gyventojų genocido organizatorė ir vykdytoja. Jie niekur nedingo. Bet man labiau rūpi kitas klausimas – ko iš šių žmonių reikia tikėtis šiaisiai neramiais Lietuvai laikais, kai už sienos grūmoja okupanto palikuonis – putinistinė Rusija?

Gintaras MARKEVIČIUS

Pogrindinės „Geležinio Vilko“ organizacijos nario Boleslovo Mačionio (1915–1971) 1940–1941 metų kūryba

Tai buvo žiaurūs laikai. Lietuvos liaudis kentėjo, kovojo ir dainavo... Turbūt niekuomet Lietuvos kaime neskambėjo dainos taip, kaip tais klaikiais laikais. Dainomis liaudis reiškė neapykantą naujos okupacinių valdžios tironijai, dainomis šaukėsi laisvės ir apraudojo karžygius. Jas dainuodavo slapčiomis ir viešai, demonstratyviai liaudies priešams girdint. Tos dainos – tai tarsi laisvės kovų eiliuota kronika. Tas dainas kūrė visa liaudis. Nors kai kurios iš jų meniniu požiūriu yra skurdžios, bet puikiai atspindi tų laikų dvasią. Tiki gaila, kad daug tų dainų žuvo neužrašytų. Jas užsirašinėti buvo pavojinga. Bet jos pylėsi kaip iš gausybės rago ir jų nespėdavom išmokti...

Boleslovas MAČIONIS

I kova

*Apie meilę šiandien nedainuosiu –
Šiandien darbas, darbas ir kova.
Žmogus žmogaus maudosi
kraujuose...*

Pavojuj Tėvynė Lietuva!

*Tau mergaitė, kur žadėjau meilę
Ir lankiau daržely su daina,
Pasakysiu, nors tavęs man gaila,
Pasilik ir lauk manęs viena.*

*Neik iš gryčios vakarui atėjus –
Aš neateisiu liepų takeliu.
Tegul vėjas tau suglostos plaukus,
Už mane tešnabžda, kad myliu.*

*O kai kelsis laisvė apginkluota,
Mūs Tėvynė pančius kai numes –
Svečius kviesim į didžiausią puotą,
O dabar visi į kovą mes!*

*Apie meilę šiandien nedainuosiu –
Šiandien darbas, darbas ir kova.
Žmogus žmogaus maudosi
kraujuose...*

Tad dabar į kovą su daina!

1940 m.

Nenuliūskite

*Nenuliūskite, broliai lietuviai,
Kad mus priespauda slegia sunki –
Vėl gyvensim ir vėl bus kaip buvę,
Laisvei plėstis dirva palanki.*

*Metų dvidešimtis laisve alsavom,
Mūsų vardas pasauly skambėj.
Bet likimas, žiaurasis likimas
Vėl mums pančius ant rankų uždėj.*

*Komunizmas mus žiauriai kankina,
Varžo pančiais mūs baltas rankas.
Bet išrauti daigus lietuviybės
Kas pajėgs gi iš mūsų, vai kas!*

*Nenuliūskite, broliai lietuviai,
Kad mus priespauda slegia sunki.
Vėl gyvensim ir vėl bus kaip buvę –
Laisvei plėstis dirva palanki.*

1941 m.

Šiauriniai vėjai

*Šiauriniai vėjai sniegais užpustė
Pabaltijo žemes.
Savo nedalią kam pasiskusti
Šiandien neturime mes.*

*Šiaurės Sibiro tundra
Grės kiekvieną sekundę.
Tuos, kurie iš miego bunda,
Sukaustyti išves.*

*Išveš mūs brolius žiaurūs maskoliai
I Sibiro taigas.
Nutils čia juokas, nutils čia dainos
Ir šypsena užges.*

*Ir prarastos Tėvynės
Per vėlai pažinsim meilę.
Ir kasdien vis bus gaila
Tos laisvės prarastos.*

*Stalino saulė – pikta apgaulė,
Tik temdo mums akis.
Raudonos aušros, nekalnų kraujas,
O ten toliau naktis...*

*O kiekvieną pavasarį
Ten, į tolimą šiaurę,
Gervės klykdamos skrenda.
Išskrisim ten ir mes...*

*O mūs likimas – lyg prakeikimas,
Šiandien ir ryt tas pats –
Sibiro žemę apsėti kaulais
Arba visai apakt.*

*Bet dar bus čia pavasaris!
Grįš iš tolimos šiaurės
Pažiūrėt laisvos saulės
Namo grįš tremtiniai.*

1941 m.

Neverk, sese

*Neverk, sese auksakase,
Likus neliūdėk –
Mes kančia jau pasirašėm
Lietuvą mylėt.*

*Mes čia vystame už grotų
Dienas ir naktis.
Lietuvos laukai migloti
Stovi prieš akis.*

*Bet mes tikimės ir laukiam –
Laisvė vėl sugriš.
Mus pareinančius per lauką
Sveikins vyturys.*

*Bus gėlių vėl pilnos pievos
Ir pilni laukai.
Mūs Tėvynė laimins Dievas –
Plauks daina ilgai.*

*Kauno kalėjimas, 146 kamera (rašyta
degtuku), 1941 m.*

Parengė Gintaras LUČINSKAS

Sveikiname

Garbingo 95-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvuši tremtinį, aktyvų Klaipėdos PKTS narį **Vincą NAUSĖDĄ**. Linkime stiprios sveikatos, daug gražių gyvenimo metų ir Dievo palaimos.

Klaipėdos PKTS

Nuoširdžiai sveikiname ištikimus LPKTS Panevėžio filialo narius, švenčiančius jubiliejinių gimtadienį:

Danielių KAVOLIŪNĄ – 95-ąjį,

Oną ŽUKAUSKIENĘ, Petrą GATAVECKĄ ir

Juozapą MIKELIONI – 90-ąjį,

Eugeniją TAMAŠAUSKAITĘ ir Paulę BAGDONIENĘ – 85-ąjį,

Genę RAMANAUSKIENĘ ir Antaniną RAČIŪNIENĘ – 80-ąjį,

Eugeniją DAUKŠIENĘ ir Alfonsą KULBOKIENĘ – 75-ąjį,

Bronislavą GARBAUSKIENĘ – 70-ąjį,

Danutę USELIENĘ ir Janiną PLERPIENĘ – 60-ąjį,

Rimantą MICKŪ – 55-ąjį.

Brangieji, nugalėti vargai, užauginti vaikai, tad džiaukitės kiekvienna Jums dovanota diena.

LPKTS Panevėžio filialas

65-ojo gimtadienio proga sveikiname Aldoną JUNEVICIENĘ. Linkime stiprios sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Varėnos filialas

Valstybės dienos proga apdovanoti Dzūkijos patriotai

Valstybės dienos išvakarėse krašto apsaugos ministro ir Lietuvos kariuomenės vado apdovanojimų įteikimo ceremonijoje Krašto apsaugos ministerijos Baltojoje salėje keturi Dzūkijos patriotai apdovanoti Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu (po mirties).

Tai rezistencijos dalyviai: Lietuvos kariuomenės generolas leitenantas, LLA narys, VLTK Vilniaus karinės apygardos vadas, VLTK Karinių pajėgų vadas, Lietuvos gynybos komiteto (LGK) vadovas, LLA vyriausiasis ginkluotųjų pajėgų vadas, karys savanoris Motiejus Pečiulionis-Miškinis (1888–1960) (medalio Nr. 4072); Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės Vaidoto partizanų grupės vadas, Lietuvos kariuomenės dimisijos pulkininkas leitenantas, karys savanoris Juozas Antanas Petraška-Patrimpas, Lapaitis (1916–2001) (medalio Nr. 4077); Lietuvos vietinės rinktinės karys, Dainavos apygardos partizanas, karys savanoris Danielius Krakauskas-Bijūnas (1926–1992) (medalio Nr. 4075) ir SKAT Alytaus rinktinės savanoris (1991–1999), KAD Alytaus apskrities komendantūros etatinis darbuotojas (1991–1992) Vincas Gudukas (1947–2016) (medalio Nr. 4073).

Apdovanojimai buvo įteikti sūnui Evaldui Gudukui, sūnui Algimantui Petraskai ir Lazdijų krašto muziejaus direktorei Dainai Pledienei, kadangi generolo M. Pečiulionio artimieji jau mirę.

Apdovanojimai iš krašto apsaugos ministro rankų priėmusi Lazdijų krašto muziejaus direktorė Daina Pledienė po renginio teigė:

„Lazdijų krašto muziejaus padalinys Laisvės kovų muziejus Lazdijuose rajone neabejotinai yra svarbiausia tokio pobūdžio institucija, kuri betarpiskai rūpinasi Lietuvos partizanų atminimo įamžinimu: muziejus veda edukacinius užsiėmimus, organizuoja partizanų, jų rėmėjų ir politinių kalinių ir tremtinų pagerbimo renginius, platina šios tematikos literatūrą. Laisvės kovų muziejus yra vienintelis Lazdijų rajone muziejus, kuriamoje vietoje kartu su partizanams skirta ekspozicijos asmenine dalimi.

Įsipareigojome priimti kraštiečio Motiejaus Pečiulionio Kario savanorio pažymėjimą, medalį ir medailio liudijimą ir juos eksponuoti nuolatinai viešai gerai matomoje vietoje kartu su partizanams skirta ekspozicijos asmenine dalimi.

Artėjant Lietuvos Nepriklausomybės 100-mečiui, numatoma išleisti knygą apie Lazdijų krašto sūnų, įžymųjį „Perkūno Dieduką“ – generolą Motiejų Pečiulionį. Šioje knygoje taip pat labai svarbu pateikti vizualinę informaciją apie generolo Motiejaus Pečiulionio nuopelnų įvertinimą ir atminimo pagerbimą.“

Partizano Danieliaus Krakausko apdovanojimas įteiktas liepos 7 dieną Alytaus miesto savivaldybėje sūnui Vitui Krakauskui ir dukrai Dalytei Vabolienei.

Gintaras LUČINSKAS

2016 m. liepos 29 d.

Tremtinys

Nr. 28 (1194)

5

Tremtyje sesutėms atstojo mama

Birštone gyvenanti Janina Bronislava JUOZAITYTĖ-JASIULAITIENĖ sako, kad šviesius ir kraupius jų šeimos įvykius menanti nuo šešerių metų. Atsigula vakare į lovą ir keliauja aštuonias dešimtis metų į praeitį. Ji – Laisvės kovų dalyvė, buvusi partizanų ryšininkė ir tremtinė. Šeimą trėmė 1949 metų pavasarį. Jai buvo septyniolika, tačiau mažosios sesės dar buvo mokinukės, o Aldutei – tik penkeri...

Antanas ir Monika Stankevičiai gyveno Paliepių kaime, netoli Birštono. Šeimoje buvo aštuoni sūnūs ir duktė, tad Stankevičių ūkyje žemės darbus dirbo Juozas. Sako, kai rudenį reikėjo atsiskaityti už metų darbą, Juozas pareiškė, kad jam ir algos nereikėtų, nes jis nori vesti savo bendraamžę šeimininko dukterę Oną. Tie sutiko, nes žentas pasirodė darbštus ir pareigingas. Onutė nemokėjo skaityti, tačiau buvo geriausia kaimo audėja. Audė ne tik drobes, bet ir lininė medžiagą tautiniams kostiumams. Greitai naše tapusi Monika Stankevičienė nutarė dalį ūkio žemės parduoti, išdalyti vaikams gautas pajamas, kitiems skirti žemės, nes suprato nepajégianti jo prižiūrėti.

Juozas Juozaitis ir Ona Stankevičiūtė sukurė šeimą apie 1920 metus. Gavusi kraitį, jauna šeima išsikėlė gyventi pas vyro tėvus į Birštoną. Onutei teko visa didelės šeimos buities našta: ji skalbė, gamino maistą, padėjo atlikti kitus darbus. Kai tėvų sklype susirentė bakūžę, atsiskyrė. 1936 metais keturių hektarų nuosavoje žemėje pasistatė naują trobą. Pirmagimė Marytė mirė vos dvejų metukų. Užaugo septyni Juozaičių vaikai: Vincas, Marija, Vytautas, Janina Bronislava, Onutė, Elenutė Gražina ir Aldona.

Taip bėgo metai. Tėvai tvirtai nutarė visus vaikus leisti į mokslius. Vincas mokėsi Kauno Jėzuitų gimnazijoje, vėliau studijavo mediciną. Marija tapo siuvėja, Vytautas istojo mokytis į Kauno amatų mokyklą. Janina Bronislava Birštone baigė progimnazijos keturis skyrius, brolio paruošta, pradėjo mokytis Prienų „Žiburio“ gimnazijoje jau šeštoje klasėje, Onutė buvo pradinukė. Šios gražios šeimos gyvenimą sujaukė okupacija...

1944 metų pabaigoje Vincas Juozaitis išėjo partizanauti, pasirinko Vyturio slapyvardį. Isikėrė Dainavos apygarda. 1947 metų rugpjūčio 11 dieną Punios šile žuvo užpulti apygardos štabo bunkeryje su apygardos vadu Dominyku Jėčiumi-Ąžuoliu, štabo viršininku Jonu Pilinsku-Krūmu, Margirio grupės štabo viršininku Mykolu Petrauskui-Aru, štabo darbuotoju Vaclovu Kavaliauskui-Juodvarniu. Vincas tuo metu buvo Agitacijos skyriaus viršininku, apsuaigintas granatų ir paimtas gyvas kartu su dar trimis kovos draugais. Okupantų teismas iš pradžių jam skyrė mirties bausmę, tačiau vėliau pakėtė 25 metams lagerio. Kalėjo net 29 metus, sugrižo būdamas pirmos grupės invalidu.

1948 metų gegužės 21 vakarą jų nuomininkas Albinas Klinavičius pranešė, kad Juozaičiai yra sąrašuose ir kitą dieną bus tremiamai į Sibirą. Tuo me-

tu Vincas jau buvo lageryje, o Vytautas mokėsi Kaune. Namuose buvo ir dar viena nuomininkė: vokietė su dvieju vaikais. Tėvas sunkiai sirgo ir iš lovos nesikėlė, motina su dukromis pabiro į skirtinges vietas slėptis. Vieni pasirinko Punios mišką, kiti rado prie glaudą pas ūkininkus. Kai viskas aprimo, visi sugrižo namo. Jau lapkričio 11 dieną atėjo milicininkai, darė kratą, laužė medines grindis, lubas. Sako, ieškantys ginklų ir patarė pasakyti, kur jie slepiami. Kadangi jų namuose nebuvu, tad nieko ir nerado. Tada motiną išsišvėzė į miliciją, sakydami, kad jai ten reikės pasirašyti kratos protokolą. Tačiau greitai persigalvojo: sakė, turintys žinių, kad Vytautas yra susijęs su partizanais. Va, kaijis ateis į miliciją apklausai, motiną paleis.

Kitą dieną Marytė su Vytautu peržengė Birštono milicijos skyriaus ar stribyno slenkstį. Deja, motinos nepaleido. Jai stribai broliai Feideriai nurovė plaukus, o Vytautą negailestingai mušė, reikalaudami pasakoti apie tai, ko jis nežinojo. Jis buvo taiip sužalotas, kad pasekmės jautė visą gyvenimą. Kai juos vežė į Prienus, mergaitės apie tai sužinojo ir verkdamos bėgo paskui suimtųjų vežimą. Stribai vaikus aptalžė botagu, garsiai rėkė ir keikėsi...

Vilniuje nuteisė po 10 metų lagerių. Motina kalėjo Mordovijoje, o Vytautas – Vorkutoje. Paleisti iš lagerio 1956 metais. Sako, ne tik patys kaliniai, bet ir jų prižiūrėtojai stebėjos, kaip šešiasdešimtmetė tapo okupantams pavojingu žmogumi, nors nieko blogo nepadarė... Jis buvo tik partizano Motina, auklėjusi vaikus dorais ir sąžiningais, meile gimtajam kraštui... Šiandien ant jos kapo Prienų kapinėse yra pritvirtinta lentelė „Čia ilsisi partizanų Motina“.

Liko erdviuose Juozaičių namuose Birštone tik sunkiai sergantis tėvelis, dukros Marytė, Janina Bronislava, Onutė, Elenutė ir Aldona. Mamos sudžiovintą duoną dukros turėjo nuvežti jai ir Vytautui į Lukškes 1949 metų kovo 27-ąją. Deja, tos dienos nesulaukė...

Dar kovo 24-ąją vėl tas pats Albinas Klinavičius pranešė, kad bus didelis trėmimas. Janina Bronislava su Maryte išbėgo slėptis. Namuose liko tik nevaikščiojantis tévas su mažametėmis dukromis. Elenutė sirgo plaučiu uždegimu, Onutei buvo dylyka, o Aldonai – tik penkeri. Manė, kad jų tai tikrai neveš... Janina Bronislava su Maryte nubėgo iki Šimčikų sodybos ir pasislėpė tvarte. Buvo dar šalta, ten smirdėjo, tačiau mergaitės to nejaučė. Akių per naktį beveik nesudėjo. Ryte atskélusios paprašė šeimininkės nueiti prie jų namų prižiūrėti, ar viskas ten ramu. Grįžusi moteris pasakė, kad kareiviai, stribai ir nepažįstamos merginos šeimininkauja jų namuose, ruošia vaikus ir sergantį tévą tremciai. Merginos sutriko. Supratūsios, kad ligotam tévui ir trims vaikams Sibire išgyventi nebus galimybės, tarėsi, kuriai reikia sugrižti namo ir vykti kartu. Janina Bronislava tvirtai pasisiūle grįžti. Marytė dar kažkiek paprie-

taravo, paskui sutiko, nes sesuo buvo neįkalbama.

Juozaičių kieme sukiojos ir dvi moksleivės-komjaunuolės, kurias Janina Bronislava pažinojo iš Prienų gimnazijos. Kiemevaikščiojo mažoji Aldutė. Paėmusių užrankos, sesuo patarė bėgti. Gal tai suprato kareivukai, buvę kieme, bet jie net nusisuko. Užtart pamatė komjaunuolės: priėjo, paėmė mergaitę už rankos ir įkėlė į sunkvežimį, kurį saugojo sargybiniai. Visa laimė, kad atsirado Aldutės krikšto mama teta Katrė Juozaitienė. Priėjusi prie mašinos, išsikėlė mergaitę, apgaubė paltu ir, navedusi prie verandas, ten paslėpė. Kareiviai gal ir matė, bet nieko nesakė.

Išejė iš trobos stribai nesuskaičiavo esančių žmonių, sunkvežimis su treimamųjų ašaromis pajudėjo... Sunkiai buvo ligotam tévui, kuris nevaikščiojo. Jį tada dar mušė ir stumdė trys stribai ir milicijos viršininkas Ramanauskas. Kadangi maistą ir daiktus padėjo krauti komjaunuolės, stribai neleido pasiminti turėtų sūdomų, tačiau dar nerūkytų lašinių. Kambaryje stovėjo mamos išaustas rietimas lininės medžiagos, tačiau ir ją pasiimti draudė. Tik džiūvėsi maišelį, skirtą kalintiems mamai ir broliui, pasisekė pasiimti. Tai ir buvo šeimos išsigelbėjimas nuo bado: pamirko gabalėlių vandenye ir greitai praryja.

Jau sugrižė iš tremties Juozaičiai sužinojo, kad likusį turtą pasiémė stribai ir komjaunuolės, jos kažkam tą medžiagą pardavė. Dalį medžiagos rado pas vieną davatkėlę, kuri paliudijo, kad pirko ją iš trėmikų. Taip Janina Bronislava nusipirko mamos austą medžiagą, pasisuovo tautinius drabužius, su kuriais ir dabar puosiasi renčiuose.

Prie Beržų alėjos Birštone laikė gal keturias valandas, kol surinko tremtinius iš gretimų kaimų. Su jais vienoje mašinoje atvežė ir Labašauskų šeimą: motiną Mariją, vaikus Palmyrą ir Liuciją bei močiutę. Su šia šeima viename vagone ir nukeliavo į Sibirą.

Atvežę į Mauručius, sukėlė į vagoną. Ešelonas buvo labai ilgas. Atejė traukinio apsaugininkai pradėjo šaukti, kad nera šešiolikmetės Onutės Juozaitės. Matyt, skaičiuoti jie prastai mokėjo, jei šešiametei priskaičiavo šešiolika metų...

Vagone buvo keturiolika šeimų narinių ir dar ar ne devyni Kauno studentai: invalidė Ivanauskienė su penkiais vaikais, Jonikai iš Šilavoto, Kisieliai, Kaminskai. Studentai dainavo liūdnas

partizanines dainas. Kaimo žmonės turėjo pasiémę maisto, indų. Juozaičiai ne tik maisto, bet nei šaukšto ar puoduko neturėjo. Duodavo pavalgyti vieną kartą per parą kažkokios putros. Ir tai jau paryčiais. Kartais leido atsinešti vandens...

Tremiami broliai Andrius ir Pijus Jonikai nusprendė bėgti. Naktį Andrius prislinko prie langelio, išmetė ryšulėlį, išlindo ir dingo tamsoje. Jau prašvitus ir Pijus sumanė iššokti, bet sargybiniai pastebėjo, pradėjo šaudyti. Deja, Pijų kareiviai rado besislepintį po eglute. Po trijų parų jų smarkiai sumušta įmetė į vagoną. Užtart Andrius pabėgo ir pusę metų slapstėsi Lietuvos, Šilavote. Kai mirė močiutė, jis atėjo į laidotuvės. Areštavo per laidojimo ceremoniją, jau prie jos kapo, už pabėgimą iš tremties nuteisė...

Po pabėgimo trėmėjai nutarė nubausti visą vagoną: tris paras nedavė nei viralo, nei vandens. Serganti Elenutė Juozaitė nuolat dejavo, reikalaujama vandens. Su penkiais vaikais tremiama Ivanauskienė vežėsi penkis butelius trauktinės su vaistažolėmis, kuriomis ji gydėsi rankų sanarius. Nematydamis išeities ir jau girdėdami mergaitės kliedesius, sumanė duoti vaikui gurkšnį trauktinės. „Gal greičiau numirs ir nereiks mažajai kankintis“, – nutarė. Toji nurijo kartą šaukštą gérimo ir pradėjo kriokti. Paskui kiek nurimo, užmigo... Pabudusi vėl reikalavo gerti. Po eilinio gurkšnio nubrimavo. Taip moters mikstūra vaiką išgelbėjo...

Beje, šiaisiai vaistais senolė pastatė ant kojų kareiviu sumuštą Andrių Joniką, kai jį be gyvybės ženkli įmetė į vagoną. Pati Ivanauskienė tremtyje mirė iš bado, o jos penkiai vaikai pasklidėjo po valdiškas ištaigas. Šiandien niekas nežino, kas iš jų sugrižo į Lietuvą...

(bus daugiau)
Stanislovas ABROMAVIČIUS

Atminimo lento, įamžinančios 1918–1920 metų savanorius

2018 metų vasario 16 dieną švęsime Lietuvos Nepriklausomybės šimtmetį.

Žurnalistas Vilius Kavaliauskas sumanė iki to laiko buvusiouose Lietuvos valsčiuose pastatyti atminimo lentas 1918–1920 metų savanoriams ir Vyčies kryžiaus kavalieriams.

Mažeikių rajono buvusiouose 5 valsčiuose registruoti 106 savanoriai, iš jų 12 Vyčio kryžiaus kavalierų. Iki Lietuvos 100-mečio jubiliejaus numatoma įrengti Atminimo lentas Mažeikiuose, Sedoje, Tirkšliuose, Laižuvoje ir Leckavoje.

2016 metų Valstybės dienos išvakarėse Židikų miestelyje, šalia Nepriklausomybės paminklo, Mažeikių rajono savivaldybės lėšomis atidengtos dvi Atminimo lentos 1918–1920 metų savanoriams. Jose įrašyti 41 savanorių iš 5 Vyčio kryžiaus kavalierų pavardės.

Šv. Mišias Jono Krikštytojo bažnyčioje aukojo ir Atminimo lentas pašventino Židikų klebonas Egidijus Jurgelevičius. Šventės dalyvius sveikino Mažeikių rajono meras Antanas Tenys, Židikų valsčiaus seniūnė Skirmutė Stasytė. Saliutavo Mažeikių šaulių kuopos šauliai. Dainavo Telšių folkloro grupė „Spygliai“.

Prisiminimais dalijosi 1918–1920 metų savanorių dukterys Aldona Počiūtė-Strikaitienė ir Aleksandra Aleksandravičiūtė-Sadovskaja. Iš giminaičių dar dalyvavo savanorio Stanislovo Pocevičiaus sūnėnas Andrius Pocius iš Rygos. Renginį vedė Mažeikių kultūros centro meno padalinio vedėjas Paulius Mylė.

Šia proga Židikų kultūros centre buvo atidaryta 1918–1920 m. Vyčio kryžiaus savanoriams skirta paroda, kurią pagal žurnalisto V. Kavaliausko pateiktą medžiagą parengė bibliotekos vedėja Benita Vaizgeliene.

Ivykiai Žemaitijoje

1918 metų vasario 16 dieną Lietuvos Tarybai paskelbus Lietuvos Nepriklausomybės Akta, iš įvairių Lietuvos vietovių buvo siunčiami pritarimo ir palaikymo sveikinimai Lietuvos Tarybai. Taip pat ir Pikelių miestelio bendruomenė siuntė raštą, kurį pasiraše 69 Pikelių apylinkės gyventojai. Rašte buvo išvardyti Tarybos nuopelnai ir padėka už Nepriklausomybės paskelbimą.

Tačiau paskelbus Nepriklausomybę reikėjo ją ir apginti. Krašte siautėjo plėšikų gaujos, žmonių „plienčikais“ vadinamos. Buvo plačiai varoma bolševikinė propaganda. Miesteliuose kūrėsi bolševikiniai komitetai, eję išvien plėšikų gaujomis.

1919 metų rugpjūtį iš buvusio Akmens kreiso (vokiečių valdžios administracinių vienetas), kuriam priklausė Mažeikių, Laižuvos, Viešnių ir Vegerių valsčiai, ir Sedos kreiso, kuriam priklausė Ylakių, Skuodo, Mosėdžio, Židikų ir Tirkšlių valsčiai, buvo sudaryta Mažeikių apskritis su centru Sedoje.

1918 metų lapkričio 11 dieną Lietuvos Valstybės Taryba pakvietė gyventojus organizuoti savigynos būrius.

Žemaitijoje to darbo ēmėsi ryžtingas žemaičių bajoras Povilas Plechavičius, grįžęs iš buvusios caro armijos i

gimtuosius Bukončius. Padedamas brolio Alekandro ir Felikso Veito, jis organizavo apylinkių ūkininkus. Ryžtingai veikdamas išvaikė revoliucinius komitetus, sutramdė plėšikaujančias gaujas, išteigė komendantūras Sedoje ir Skuode.

Vėliau dalis krašto apsaugos būrių perėjo į kuriamą reguliarąjį Lietuvos kariuomenę, kuri gynė Lietuvą nuo bolševikų, vėliau nuo lenkų ir nuo kraštą užplūdusių bermontininkų, sudarytų iš vokiečių generol von der Golco karių, išvytų iš Suomijos ir Latvijos, ir rusų baltagvardiečių mišrios kariuomenės, kuriai vadovavo rusų plk. Bermontas.

Vyčio Kryžiaus kavalieriai:

Edvardas Adamkavičius

Gimė 1888 metų kovo 30 dieną Pikeliai miestelyje, mokėsi Liepojos gimnazijoje. 1914 metais baigė Vladimiro karos mokyklą. Vadovavo kuopai vokiečių ir austro-vengrų frontuose. Po revoliucijos Rusijoje 1917 metais Rovne suorganizavo 700 lietuvių batalioną, su kuriuo 1918 metų rugpjūčio 31 dieną atvyko į Vilnių ir įsijungė į Lietuvos kariuomenę. 7-ojo pulko vadas, kovojo su bolševikais, lenkais ir bermontininkais. 1937 metais pakeltas į divizijos generolus. 1940 metais grįžo į Pikelius. 1944 metais pasitraukė į Vakarus. Mirė 1957 metų gegužės 10 dieną JAV Vorčesteryje. Edvardas Adamkavičius yra Prezidento Valdo Adamkaus dėdė.

Jonas Beniušis

Kontraversiška jo biografija. Gimė 1898 metais Židikų valsčiuje. 1919 metais buvo mobilizuotas į Raudonąją armiją ir kovojo prie Rygos. Tų pačių metų rudenį įstojo į Lietuvos kariuomenę. Pasižymėjo kautynėse su lenkais. 1936 metais buvo suimtas už komunistinę veiklą ir Lietuvos valdžios nuteistas. 1940 metų birželio 18 dieną paleistas grįžo į Mažeikius. 1945 metais sovietų ištremtas į Permės sritį.

Viktoras Kazlauskas

Žinoma, kad gimė 1888 metais Anapolės kaime Židikų valsčiuje. 10-ojo pėstininkų pulko puskarininkis. Suimtas 1941 metų birželio 14 dieną. Mirė Kanske (Rusijoje) 1942 metų lapkričio 5 dieną.

Povilas Plechavičius

Gimė 1890 metų vasario 21 dieną Bukončių kaime Židikų valsčiuje. Krikštytas Pikelių bažnyčioje.

Turėjo penkis brolius ir šešias seseris. Dvi seserys mirė jaunos, du broliai žuvo Sibire, likusieji šeimos nariai pasitraukė į JAV.

Povilas Plechavičius baigė gimnaziją Maskvoje, vėliau – Orenburgo kavalerijos mokyklą. Kovojo vokiečių aust-

ro-vengrų ir turkų frontuose, buvo tris kartus sužeistas. 1918 metais grįžęs į Bukončius, organizavo kovą su bolševikais, už jo galvą pastarieji buvo paskyrę 300 tūkstančių rublių premiją. Nepriklausomybės kovose kovojo su lenkais ir bermontininkais. Baigė Generalinio štabo akademiją Prahoje. 1926 metais vadovavo valstybės perversmui Lietuvoje. 1929 metais jam su teiktas brigados generolo laipsnis. 1940 metais pasitraukė į Vokietiją. Grįžęs gyveno savo ūkyje Čiuteliuose, netoli Šiaulių.

1944 metais organizavo 20 tūkstančių vyru Vietinė rinktinę. Atsisakė rinktinės vyrus siūsti į Rytų frontą, dėl to buvo vokiečių suimtas, o rinktinės vyrai išsiskirstė.

Vokietijoje sovietų žvalgyba bandė Povilą Plechavičių pagrobti.

Mirė Žemaitijos didvyris 1973 metų gruodžio 19 dieną Čikagoje, palaidotas šeimos kapavietėje Šv. Kazimiero kapinėse.

Aleksandras Plechavičius

Gimė 1897 metų birželio 1 dieną Bukončiuose. Su broliu Povilu kartu baigė Orenburgo kazokų kavalerijos mokyklą, dalyvavo Pirmajame pasauliniame kare. 1919 metais Utenos karo komendantas. 1920–1928 metais tarnavo ulonų pulke, ėjo pulko vado pareigas. A. Plechavičius rusų suimtas 1940 metų liepos 13 dieną Raseiniuose. Kankintas, išgabentas į Kurilų salas, likimas nežinomas.

Ši Atminimo lentoje įrašyti 41 Lietuvos savanorių keletas savo kovos kelią pradėjo Povilo Plechavičiaus suburtuose savigynos būriuose:

Juozas Arlauskas, gimės 1894 metais Užpelkių kaime Židikų valsčiuje. Nuo 1923 metų dirbo Pagėgių pasienio tarnyboje.

Vladas Ežerskis, gimės 1899 metais Repšių kaime Židikų valsčiuje. Nuo 1931 metų gyveno Trakų apskrityje Onuškio valsčiuje.

Stasys Pocevičius, gimės 1895 metais Pikelių miestelyje. Nuo 1930 metų gyveno Gudiškės kaime Tirkšlių valsčiuje.

Petras Pocius (Stasio Pocevičiaus brolis), gimės 1893 metais Anapolės dvare.

Juozas Šeputis, gimės 1888 metais Pi-

Adolfas Aleksandravičius, gimės 1825 metais Vainodėje (Latvija). Gyveno Lūšėje.

Šioje Atminimo lentoje rasime žinomo dailininko Česlovo Kontrimo pavardę. Jis gimė 1902 metais Dapšių kaime. Į Lietuvos kariuomenę įstojo būdamas 17 metų. Tarnavo 1919–1922 metais. Mokėsi Telšių gimnazijoje, studijavo Kauno meno mokykloje. 1940–1945 metais Mažeikių gimnazijos dailės mokytojas, vadovavo dailės būreliu, išugdė daug jaunų dailininkų. Mirė 1989 metų gegužės 27 dieną.

1981 metais Č. Kontrimo gimtinėje Dapšių kaime buvo atidaryta galerija-muziejus. Nelikus kam prižiūrēti, galerija sunyk.

Sovietmečiu Bukončių kaime Plechavičių ūkyje, šalia Lašišupio, buvo pastatytos kolūkio galvijų fermos. Gyvenamajame name su nuo metų naštos įlinkusių stogu, bukantiškių vadinaame Pliekos ūkiu, gyveno fermos vedėjas Anicetas Bukauskas. Jisai darydavo gerą alų „valdiškiems žmonėms“ pavaišinti... Praeto amžiaus devintajame dešimtmetyje, statant veršių fermą, namas buvo nugriautas. Téra išlikęs tik ūkio samdiniamas statytas raudonų plytų namas, į kurį dar prieškaryje buvo įvestas vandentiekis.

Plechavičiai palaikė gerus santykius su ūkio darbininkais. Sugaudžių dvaro buvusiam kumetyne dar gyveno Elžbieta Miknienė, gimusi 1919 metais. Jaunystėje ji tarnavo Plechavičių ūkyje. Kai Elžbieta Miknienė susilaikė duktės, jos krikštamote Ukrinų bažnyčioje tapo Pranciška Plechavičiūtė. E. Miknienė mėgėdavo pasakoti, kaip prieš Kalėdas į téviškę parjojės Povilas Plechavičius liepė jai šiaudų gniūžtėmis ištrenti išprakaitavusius žirgus ir pats dargi parodės, kaip tai daryti. Ji taip pat prisiminė įstrigusį epizodą, kaip sykį Plechavičiaus motina Konstancija išsitraukė iš po „kvartuko“ (prijuostės) revolverių ir taip nuramino susikivirčijusius ūkio bernus.

Dabar Plechavičių gimtinę mena 2008 metų birželio 15 dieną toje vietoje Žemaičių kultūros draugijos iniciatyva atidengtas atminimo akmuo. Tai pačiais metais Kaune Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje Vietinės rinktinės karių iniciatyva Povilui Plechavičiui pastatytas paminklas.

Albertas RUGINIS

2016 m. liepos 29 d.

Pabuskit, bitutės – šeimininkas išeina...

Saugumiečiai jį vadino „sidiabrine barzda.“ Mums jis buvo Alfukas.

Išėjo, jokių priekaištų niekam nepateikęs – gal tik kalbininkams, leidžiantiems darkytį ir šiukslintijo taip puoselėjamą ir ginamą gimtają kalbą. Išėjo būdamas vienas. „Ne visada gerai būt vienam, Irena,“ – kartą yra pasakės, mumiem abiem daug apie ką besišnekūčiuojant. Neleista mum pasirinkt nei dienos, nei valandos, nei vietos, nei aplinkybių. Net turtuoliai už visa tai iš anksto užsimokėt negali...

Kruopštumo, užsispymimo, kantrumo Alfonsas turėjo kaupinai. Nuo mažumės pripratęs prie sunkaus darbo – tremtyje vaikas, vos pasiekdamas vartoto viršų, obliavo lentas. Mamai svetimam, šaltam krašte reikėjo pramist su trim mažais vaikiukais. Tėvulis kažin kur, o gal jau ir niekur...

Užaugęs Sibire, mokslą ėjės maskoliškai, grįžęs gimtinėn ne tik negreblavo svetimų gomuriu, bet nepriekaištingai kalbėjo ir rašė tėvų kalba. Pui-kiausiai suprasdamas, kad ir gyvendamas namie, jis vis tiek bus sovietinės buveinės tremtinys. Alfonsas nekiūtino paklusniai svetimų jam rupiai nužvyruotom keliūtėm, bet gyvenovis dar ir pats pabarstydamas aštrij stiklo šukių ant tau-tą persekojančių svetimų ir savų šaltakuprių takų, nepakantumo skeveldrū šiupteldamas rieškučiom dar ir tu šiaudadūsių užančiuosna. Neniūksojo tylutėliai, knebinėdamasis tik akylų priežiurnų leisti-nuose užsiémimuose ir darbu-kuose, bet kartu su bendraminčiais virpino, krebždino tų kietakakčių paširdžius ir pa-slėpsnius jų draudžiamom veiklom: tai po svetimų su-tryptą Prūsiją braidžioja, kai tą

dieną žmonėm liepta būt na-mie ir „balsuot“ už jau kadai kadžių jų pačių išrinktus ir pa-skirtus valdininkus, tai su to-kiaisiais nerimstančiais lat-viaisiai susideda, tai Vytautines Trakuose švenčia. Daugelyje ruoštų ekspedicijų Alfonsas rankiojo per prakiurusj ir laik-mečio vis nevėkšliškai ardomą sietą bebaigiančius negržta-mai išbyrėt tautos išminties, dainų, pasakų, poringų perlus, siaurapročių parsidavėlių uolai juos tebarstant kiaulėms.

Aną Sausio trylikąjį, kru-vinaji penktadienį Alfonsas stovėjo prie grobuonių atsuko tanko straublio žiočių... Stovējo prie istorijos slenkščio – arba tautos išnykimo, arbajos naujos gimties... Puikiai žinodamas, kad renkasi vėl tą patį Sibirą, tik šiuokart jo išalus, kaulėta nu-gara būtų daug aštresnė... Sa-ko, kartą žvėries apdraskytas, jo nasrų nebebijo, tik dar la-

bau pabaisos nekenčia.

Kasmylibites, tas negalibūt negeras žmogus, nes nedorėlio, keikūno, nesąžiningo, me-lagio tie Dievovabalėliai nė ar-tyn neprisileidžiai. Kai mūsų so-de Pupojuose Alfonsas buvo išileidės avilin spiečių, mačiau, kaip jis gražiai su bitukėm būva ir kaip pagarbiai šneka apie sutartinėse apdainuotą bitinėlį – bičių Motinėlę. Visą gy-venimėlį, jau būdamas net ir mokslų daktaras, pragyvenęs aspirantų bendrabutyje, ir ten, pačiam miesto vidury, ant pa-langės buvo apgyvendinęs mažutę bičių šeimynėlę, tad pra-eiviam buvo gražu, smalsu ir keista žiūrėt pro mūrinio namo langą siuvančias laukan ir atgal tikrų tikriausias, rainas ratuo-tas bitutes... Deja, nebebuvo kam pranešt, pastuksenant avi-lin: „Kelkitės, darbininkėlės – jūsų gaspadorius išėjo,“ – darbštuolės bitutės korių čia

jau nebesiuvo nebeaudė, nei medaus, nei bičių duonelės koriuosna nebekrovė...

Reikėjo dar luktert, Alfuk: sesutės Tau rengėsi kitamet gražias sukaktuvės ištaisyti. Dar būtume kartu pasidaivavę sovietų griaunamuose so-džiuose Tavo surinktų dainų, ir kitų kitokijų. Bet – tokia Dan-gausvalia. Mūsų žemelė bus Tau neslegianti ir nešalta: čia juk ne sibirai, ne sniegynai – čia Ta-vo gimtinė Motutė Žemyna Žemynėlė, lengvoji smiltynėlė. Pasilišk. Ramu Tau tebūna. Ir mūsų palükuriuok... Uždebesėlių, už Dausynėlių...

Liepos mėnesį, prieš pat sa-vo gimtadienį, bebaigdamas raikyt savo aštuoniasdešimtąją riekę, mirė kraštotorininkas, biochemijos mokslininkas Alfonsas Juška, gimęs tūkstantantis devyni šimtai trisdešimt septintaisiais metais.

Irena BRAŽĖNAITĖ

Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras Vladas Mironas

Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras, Ministras pirmininkas, Lietuvos kariuomenės kapelionas, politinis kalnys Vladas Mironas gimė 1880 metų birželio 22 dieną

luis darbuotis tautos labui gimtajame krašte. Vėliau klebonavo įvairiose vietose: Choroščėje, Valkininkuose, Dauguose, taip pat buvo Merkinės dekanu (1910–1929).

Dar gyvendamas Vilniuje užmezgė ryšius su ne itin gausiai lietuvių bendruomene, kaip jos atstovas 1905 metų gruodį dalyvavo Didžiajame Vilniaus Seime, kur drauge su tautiečiais įvardijo Lietuvos politinio savarankiškumo siekį. 1905-uosius galima laikyti V. Mirono įsiliejimo į lietuvių visuomeninę veiklą pradžia. V. Mironas buvo veiklus žmogus: jis priklausė 1907 metais įkurtai Lietuvių mokslo draugijai; 1905–1913 metais į lietuvių kalbą išvertė tikslybos vadovėlių, kurie buvo išleisti net keiliais leidimais ir buvo naudoti iki pat 20 amžiaus trečiojo dešimtmečio; jis taip pat padėjo leisti Petro Vileišio finansuojamą pirmąjį dienraštį lietuvių kalba „Vilniaus žinios“. V. Mironas buvo švietimo draugijos „Rytas“ valdybos nariu, prisidėjo įkuriant 28 lietuviškas mokyklas. Rūpinosi, kad būtų šelpiami neturtingi lietuvių vi-suomeninio gyvenimo dalyviai, paskelbė atsišaukimą: „Šelpki-me talentus“. Skolino pinigų kompozitoriaus Stasio Šimkaus stažuotėms užsienyje,

pastarasis atsidėkodamas Vladi Mironui 1930 metais dedi-kavo vieną iš kūrinių – dainą apie Mano gimtinę. Provincijoje kunigas kaupė grūdų, mė-sos ir kitų produktų atsargas, kurias siuntė Vilniaus prieglaudų gyventojams. V. Mironas rūpinosi ne vien socialinėmis krašto problemomis, bet ir poli-tikos aktualijomis, nuolat bendravo su Antanu Smetona.

1917 metais V. Mironas dalyvavo Lietuvių konferencijoje, kurioje buvo išrinktas Lietuvos Tarybos nariu, įėjo antrojo vicepirmininko pareigas. Kaip teigia Vilma Bukaitė, per-frauodama Petro Klimo min-tį, 1918 metų vasario 16 dieną drauge su kitais Lietuvos Ta-rybos nariais „iškilmingoje riunties pilnoje nuotaikoje“ pa-siraše Lietuvos Nepriklausomybės Aktą. 1920 metų kovo-liepos mėnesiais viešėjo JAV, ragino tautiečius moraliai ir materialiai paremti Lietuvos Nepriklausomybę. Išrinkus Steigiamąjį Seimą ir paleidus Valstybės Tarybą, signataras nutolo nuo aktyvaus politinio gyvenimo. Grįžo į Daugus, kur jau nuo 1914 metų buvo kuni-gu ir dekanu. 1926 metų gegu-žę, kaip vienas iš Lietuvos tau-tininkų sajungos steigėjų ir aktyvus jos narys, V. Mironas kartu su Antanu Smetona ir

Augustinu Voldemaru buvo išrinktas į III Seimą. Atsimini-muose apie A. Smetonos vado-vavimo valstybei metus yra užuominė, kad norėdami aktu-aliais klausimais kreiptis į pre-zidentą, krikščionys demok-ratai prašydavo V. Mirono pagalbos. Saltiniai leistų man-yti, jog jis stengėsi atskirti dvasininko ir politiko prieder-mes, pirmenybę neretai tei-kdamas antrajai.

1929–1938 metais V. Mi-ronas įėjo vyriausio Lietuvos kariuomenės kapeliono parei-gas brigados generolo teisē-mis, buvo Kauno Šv. Arkange-lo Mykolo (Igulos) bažnyčios rektoriumi. Jo dėka Kauno Šv. Arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčioje 1939 metais buvo įrengti vokiečių firmos E. F. Walcker vargonai, reikšmin-giausi tarpukario Lietuvoje. Taip pat jo pastangomis atlitas bažnyčios remontas.

Vladui Mironui suteikti svarbūs valstybiniai apdovano-jimai: 1930 metais apdovano-tas Vytauto didžiojo 3-iojo laipsnio ordinu, 1938 metais – DLK Gedimino 1-ojo laipsnio ordinu.

1934 metais tapo Kauno miesto tarybos nariu. Buvo iš-rinktas Lietuvių tautininkų fondo, rėmusio partijos pro-ektus ir Lietuvos jaunuomenę,

pirmosios valdybos vicepirmi-ninku. Taip pat buvo „Jauno-sios Lietuvos“ garbės teismo ir leidybos akcinės bendrovės „Pažanga“ pirminkas. 1938 metais A. Smetona pasiūlė V. Mironui Ministro pirmininko postą, bet namiškiai nesutiko, nes manė, jog tai atitolins nuo dvasininko priedermės. Nuo tų metų spalio 1-osios įėjo dar ir žemės ūkio ministro parei-gas. Pagrindinis V. Mirono rū-pečis buvo sureguliuoti santy-kius su Lenkija. Prezidento įpareigotas, 1938 metais daly-vavo slaptose derybose su Len-kijos atstovais. Deja, dvięjų valstybių pozicijų suderinti ne-pavyko. Palikęs premjero kė-dę, apsigyveno savo ūkyje Bu-kaučiškėse ir gyveno ten iki so-vietų valdžios arešto. Nuo 1940 metų rugsėjo iki 1941 metų birželio buvo kalintas Alytaus NKVD areštinėje ir Kauno sunkiųjų darbų kalėjime. 1941 metais tardomas V. Mironas apie laikotarpį po tautininkų rengto perversmo pasakojo: „1927 metais balan-dži Seimas buvo paleistas. Ma-ne paskyrė tikičiųjų reika-lams referentu prie Švietimo ministerijos. Tose pareigose dirbau porą metų, po to mane paskyrė vyriausiuoju Lietuvos kariuomenės kapelionu (...).

(keliamo į 8 psl.)

ISSN 2029-509X

Tremtinys

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjunga

www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė
Redakcija: Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė
Maketavo Ignas Navickas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204
el. paštas: tremtinys.redakcija@gmail.com

Įmonės kodas 300032645
Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė
UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai
Tiražas 1960 egz.

Kaina
0,60 euro

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekėjų atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O S
R É M I M O
F O N D A S

Vado žūtis

Sovietų saugumas 1945 metų spalio 22 dieną suėmė rugpjūčio 15 dieną susikūrusios Tauro partizanų apygardos aktyviausius kovotojus, tarp jų ir pirmąjį apygardos vadą aviacijos kapitoną Leoną Taunį-Kovą (sušaudytas 1946 metais Tuskulenuose). Jį pakeitė aviacijos majoras Zigmas Drunga-Šernas, vėliau pasirinkęs Mykolo Jono slapyvardį.

Jis gimė 1904 metais Užpalių kaime Utenos valsčiuje. Rokiškyje baigė gimnaziją ir išstojo į Karo mokyklą. Tapo Lietuvos kariuomenės aviacijos majoru – karo lakūnu, Šaulių sajungos nariniu. Buvo veiklus, tikintis, raše eileraščius. I partizaninį judėjimą išsijungė 1945 metų vasarą, prisidėdamas prie Geležinio Vilko pulko organizavimo. Dalyvavo kuriant Tauro apygardą. Tapės apygardos vadu ėmėsi atkurti apygardos štabą. Užmezgė ryšį su Dzūkijoje besiorganizuojančia A apygarda ir buvo paskirtas Pietų Lietuvos Partizanų (PLP) vado pavaduotoju.

1946 metų birželio 3 dieną buvo sušauktas Tauro apygardos rinktinės vadui suvažiavimas. Jis vyko apygardos

štubo būstineje Marijampolės apskrities Skaisčiūnų kaime. Suvažiavimo tikslas – toliau gerinti apygardos organizacinię struktūrą.

Po suvažiavimo Mykolas Jonas, lydimas šešių partizanų, iškeliao į Žemaitiją susitikti su tenykštė partizanų vadovybe, aptarti susijungimo ir bendros kovos klausimus.

Birželio 12-ąją, švintant, Mykolas Jonas jau su vienuolikos partizanų palypa atėjo į Šakių apskrities Lukšių valsčiaus Agurkiškės kaimą. Saulei tik pakilus pasigirdo smarkus šaudymas ir granatų sprogimai. Partizanai, pasiskirstę mažais būreliais, atsišaudydami, stengėsi atitolti nuo persekiojimo. Du partizanai žuvo laukymėje, kiti du – alksnyne. Bėgdamas per plynę žuvo partizanas Saulius (pavardė nežinoma). Su juo traukėsis Mykolas Jonas buvo sužeistas ir susisprogdino. Kautynėse žuvo kuopų vadai Puišys Vitas-Meška ir Bronius Brazauskas-Sakalas iš Kazlų Rūdos valsčiaus Bartninkų kaimo. Taip pat žuvo Šarūno rinktinės adjutantas Sidabra Juozas-Brangutė,

partizanai Saulius ir Vaidila. K. Zarakai-Bitei, P. Valčiui Šernui ir dar keturiems partizanams pavyko nuo priešo pasitraukti.

Mykolo Jono žūtis Tauro apygardai buvo labai skaudi netektis. Jo vadovavimo laikotarpis buvo partizaninio judėjimo organizavimosi, struktūrų kūrimosi metas. I miškus éjo vyrai, kuriuos šaukė į okupanto kariuomenę, kurių šeimoms buvo ištremtos, kuriems grësë suëmimas. Vyrai éjo iš patriotiškumo, éjo moksleiviai, palikë gimnazijos suolus. Kûrësi bûriai, kuopos, organizavosi štabai, buvo kaupiami ginklai, šaudmenys, sprogmenys. Partizanai buvo pilni entuziazmo, kovos ugnies ir vilties, kad greitai kils JAV ir SSRS karas ir Lietuva atgaus nepriklausomybę. Jie nenoréjo pasyviai laukti išvadavimo, stengėsi sutrukdyti balsavimus ir žmonių trémimą į Sibirą, ieškojo ryšių su Vakarais.

Vado ir jų bendražygių žūties vietoje Šakių rajono politiniai kaliniai ir tremtiniai pastatė paminklą, jamžinantį jų kovos žygdarbį.

Algimantas LELEŠIUS

Petrašiūnų žudynių aukoms atminti

Kauno Petrašiūnų kapinėse, prie „Tautos kančios“ memorialo išyko Petrašiūnų (Pažaislio m.) žudynių 75-ųjų metinių paminëjimas, kurį organizavo Lietuvos laisvës kovotojų sajunga (LLKS m.), Lietuvos Sajūdžio Kauno Taryba bei Kovo 11-osios gatvës bendrija.

1941 metų liepos 11 dieną eksperitu komisija Petrašiūnuose rado užmaskuotą, pušaitėmis apsodintą kapą. Jame guléjo kelios dešimtys žiauriai nužudyti žmonių. Kai kuriuos jų tada ar vėliau atpažino artimieji. Visos aukos buvo suimtos sovietų NKVD.

Žinoma, kad 1941 metų pavasarį buvo nužudyti ir Petrašiūnuose užkasti šie žmonës: Jonas Baranauskas, Alteris Bervičius (g. 1913 m.), Petras Čeponis (g. 1887 m.), Juozas Čieilius, Steponas Čepukaitis (g. 1918 m.), Julius Frankauskas (g. 1906 m.), Vaclovas Gliaudelis (g. 1913 m.), Eduard-

das Karsokaitis (g. 1896 m.), Kleopas Kauneckas (g. 1920 m.), Lietuvos šaulių sajungos narys), Nikolajus Kiselevas (g. 1912 m.), Kazys Kulikauskas (g. 1919 m.), Beinas Levinas, Stasys Linkevičius (g. 1908 m.), Jakovas Novgorodovas, Piotras Plaščinskis (g. 1900 m.), Feliksas Plekavičius (g. 1895 m.), Jonas Radionovas (g. 1890 m.), Jonas Remeikis (g. 1914 m.), Bronius Rožanskas (g. 1911 m.), Jurgis Sirtautas (g. 1918 m.), Lietuvos šaulių sajungos narys), Jofis Sknuželis (g. 1894 m.), Vincas Antanas Šabrinškas (g. 1906 m.), Kazimieras Šakalys (g. 1914 m.), Mečislavas Šilanskas (g. 1909 m.), Pranas Trakimas (g. 1905 m.), Simas Trakimas (g. 1907 m.), Stasė Trakimaite (g. 1910 m.), Steponas Trakimas (g. 1913 m.), Nikolajus Voroninas.

Lietuvos sajūdžio Kauno tarybos inf.

Lietuvos Nepriklausomybës Akto signataras Vladas Mironas

(atkelta iš 7 psl.)

Tautininkai mane vertino ir gerbë, nes aš buvau vienintelis kunigas, priklauses jų partijai. 1938 metais A. Smetona pašiulé man premjero postą. Tose pareigose dirbau vienus metus. Pagrindinis mano rüpestis buvo sureguliuoti santykius su Lenkija (...). Mums teko priimti Lenkijos ultimatumą (...). Man būnant premjero, mes buvome priversti perduoti Vokietijai Klaipédą ir jos kraštą (...). Po to aš ir mano vadovaujama vyriausybë turéjo atsistatydinti (...).“

Karo metus V. Mironas praleido savo ūkyje Bukaučiškëse prie Daugų. Cia buvo modernus gerai prižiūrimas ūkis (dvare veikë vandentiekis, elektra). Anot Aleksandro Merklio, kunigas buvo „labai pamëges dzūkus: kas dzūkas, tas, galima saktyti (...) jau ir geras žmogus“. Prisiminimuose ryškëja signataro portretas: V. Mironas mëgo

dažnai pasédëti, pakalbëti su savo dvaro darbininkais, valgydavo kartu prie vieno stalo. Cia jis sužinojo ir apie A. Smetonos žūtį, su juo atsišveikino auvodamas šv. Mišias Kauno Šv. Arken-gelo Mykolo (Igulos) bažnyčioje.

Pokario metais vël buvo suimtas. Spaudžiamas 1945 metų vasarą sutiko tapti KGB agentu informatoriumi, jam suteiktas slapyvardis „Kuodas“. Tačiau saugumasverbavimo rezultatu greitainusivylé, nes nepavyko iš kunigo iškvosti slaptos informacijos. Trumpai V. Mirona kalino 1946 metais, o 1947 metais buvo trečią kartą suimtas ir ištremtas septynieriams metams į griežtu režimu pagarsėjusi Vladimiro kalėjimą, kuriame mirë 1953 metų vasario 18 dieną.

Lietuvos Nepriklausomybës Akto signataras, valstybininkas, kunigas Vladas Mironas Amžinojo poilsio atgulé ne Tévynéje, o bendrose Vladimi-

ro kalėjimo kapinëse. Galbūt suvokdamas, kad nelemta sulaukti senatvës Lietuvoje, paskutiniame malonës prašyme savo gyvenimą jis pavadino „mano tragedija“ – tai turbūt skaudus savo likimo apmästymas.

Amžininkų prisiminimuose apie Vasario 16-osios Nepriklausomybës Akto signatarą Vladą Mironą išskyla gana pasaulietiško kunigo paveikslas. V. Mironas nebuvó apdovanotas ypatingais retorikos gabumais, bet tarp žmonių turéjo didelj autoritetą.

Apibendrinant galima teigti, jog signataro Vlado Mirono istorinis portretas jasmenina 20 amžiaus pirmosios pusës Lietuvos inteligentiją, jos pastangas kurti valstybę bei atskleidžia sudetingą aktyvių visuomenës veikëjų likimą valstybës okupacijos metais. Šio signataro atminimas gyvas, o tai liudija šie pagarbos ženkli: jo vardu pava-

dinta gatvë Kaune; 2000 metais Vlado Mirono pavardë įtraukta į bažnyčios kankinių sąrašą; 2007 metais Vilniuje, Rasų kapinëse, atidengtas kenotafas Vlado Mirono atminimui. 2007 metais Alytaus rajono Daugų mokykla pavadinta 1918 metų vasario 16 dienos Nepriklausomybës Akto signataro Vlado Mirono vardu. Dabar tai Daugų Vlado Mirono gimnazija, kuri puoselėja signataro atminimą. Šios gimnazijos iniciatyva organizuojamas kasmetinis renginys „Mirono kelias“ – tai estafetinis bégimas nuo V. Mirono koplyčios Bukaučiškių kaime iki Daugų Vlado Mirono gimnazijos. Ši atkarpa tarsi simbolizuojama Mirono gyvenimo kelią – éjimą iš šventovës į tautą, nešant lietuviams žinią apie bëtinybë kalbëti gimtaja kalba, apie galimybë bûti laisviems ir nepriklausomiems.

Greta KUČINSKAITË